

الگوهای اسم و صفت وندی و وندی-مرکب (درس ۱۰ فارسی ۲)

راه های تشخیص اسم و صفت:

۱- ترکیبی می سازیم و واژه موردنظر را در جایگاه دوم قرار می دهیم. اگر ترکیب اضافی تشکیل داد آن واژه موردنظر اسم است ولی اگر ترکیب وصفی تشکیل شود واژه مورد نظر صفت است. البته در ساخت ترکیب از صفات پیشین که همواره ترکیب وصفی می سازند استفاده نمی کنیم: مرد = قدمرد = ترکیب اضافی = پس مرد اسم است. نیکو = انسان نیکو = ترکیب وصفی = پس نیکو صفت است.

۲- کلمات جمع اسم هستند نه صفت: نوبهاران

۳- ضمائر و مصدرها اسم محسوب می شوند: تو - رفتن

۴- صفت جانشین اسم، اسم به شمار می آید: نویسنده

۵- اگر به صفت پسوند «ی» بیفزاییم به اسم تبدیل می شود: سفید (صفت) + ی = سفیدی (اسم)

۶- اگر به اسم پسوند «ی» غیر از «ی» نکره بیفزاییم به صفت تبدیل می شود: اسلام (اسم) + ی = اسلامی (صفت)

طرز تشخیص اسم یا صفت بودن واژه هایی که میان دو مقوله اسم و صفت مشترکند: هرگاه در معنای شخصی که دارای آن صفت است به کار روند اسم به حساب می آیند: عاقل غرور را از خود دور می کند. عاقل در معنای شخص عاقل به کار رفته است.

مهم ترین الگوهای صفت وندی:

۱- بی + اسم: بی ارزش، بی استعداد ۲- نا + صفت: نامطمئن، نامشخص

۳- نا + بن مضارع: ناشناس، ناتوان ۴- هم + اسم: هم کلاس، هم وطن

- ۵- اسم + ی: فنی، ایرانی ۶- بن ماضی + ه: پرورده، رسیده
- ۷- بن مضارع + ان: خندان، گریان ۸- اسم + انه: مردانه، روزانه
- ۹- صفت + انه: عاقلانه، دوگانه ۱۰- بن مضارع + نده: دونده، خواننده
- ۱۱- بن مضارع + ا: خوانا، بینا ۱۲- بن مضارع + گار: سازگار، آموزگار
- ۱۳- بن ماضی + گار: خواستگار، ماندگار ۱۴- اسم + مند: ثروتمند، بهره مند
- ۱۵- اسم + ور: نامور، سخنور ۱۶- اسم + ناک: نمناک، غمناک
- ۱۷- اسم + وار: امیدوار، سوگوار ۱۸- اسم + گین: شرمگین، غمگین
- ۱۹- اسم + ین: آهنین، خونین ۲۰- صفت + ین: نوین، دروغین
- ۲۱- صفت + تر: بزرگتر، عمیق تر ۲۲- صفت + ترین: بلندترین، کوچکترین

الگوهای مشهور واژه های وندی-مرکب:

- ۱- بن مضارع + وند + بن مضارع: اسم وندی-مرکب: پرس و جو
- ۲- بن مضارع + وند + بن مضارع: صفت وندی-مرکب: دانشجو
- ۳- بن ماضی + وند + بن مضارع: اسم وندی-مرکب: گفت و گو
- ۴- بن ماضی + وند + بن ماضی: اسم وندی-مرکب: زد و خورد
- ۵- وند + صفت مرکب: صفت وندی-مرکب: ناجوانمرد
- ۶- صفت مرکب + وند: اسم وندی-مرکب: کارشناسی
- ۷- بن مضارع + وند + اسم: اسم وندی-مرکب: دانشنامه
- ۸- اسم + وند + بن مضارع: صفت وندی-مرکب: حقوق بگیر
- ۹- اسم + وند + اسم: اسم وندی-مرکب: رخت خواب
- ۱۰- اسم + وند + اسم: صفت وندی-مرکب: گوش به زنگ
- ۱۱- اسم + بن مضارع + وند: اسم وندی-مرکب: اسم نویسی
- ۱۲- اسم + بن مضارع + وند: صفت وندی-مرکب: دل شکسته

صفت بیانی (درس ۱۱ فارسی ۲)

واژه «صفت» هم نام یک «نوع» واژه است و هم نام یک «نقش دستوری» مثلا در جمله ی او برترین است، برترین به لحاظ نقش دستوری و علم نحو «مسند» یعنی یک گروه اسمی است اما به لحاظ «نوع واژه» و علم صرف، صفت سنجشی است.

موصوف ها تمام نقش های دستوری اسم را می توانند بپذیرند: موصوف نام نقش دستوری نیست یعنی اگر از ما بپرسند در جمله «مرد دانا آمد» نقش «مرد» نقش مرد چیست؟ باید بگوییم «هسته گروه نهادی» به عبارتی واژه «مرد» فقط به اعتبار این که صفت گرفته است موصوف می گویند و موصوف ها تمام نقش های دستوری «نهاد، مفعول، مسند، متمم و منادا» را می توانند بگیرند.

به کدام صفت ها، صفت بیانی می گویند؟ به جز برخی صفات مبهم که گاهی پسین واقع می شوند. (مانند نکاتی چند و انسان دیگر) و نیز صفات شمارشی ترتیبی (مانند طلوع اول) به سایر صفت هایی که پس از اسم واقع می شوند صفت بیانی می گویند.

صفات بیانی ۵ نوع هستند: ساده، فاعلی، مفعولی، لیاقت و نسبی